

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента

Наливайка Олексія Олексійовича

на дисертацію ЧЖОУ ІЛЕЙ

**«ФОРМУВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В
УНІВЕРСИТЕТАХ КНР ТА УКРАЇНИ»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 Освітні педагогічні науки

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми дисертації. Проблема, яка є предметом дослідницької уваги Чжоу ІЛЕЙ, відноситься до числа надзвичайно актуальних. У сучасних умовах необхідність у зміні підходів до змісту та організації навчання на засадах мультикультуралізму, що орієнтований на рівність і справедливість для різних груп, на зміну андро-, гетеро-, антропо- і етноцентризму наукових концептів та спрямований на створення нової наукової теорії і практики, що відображає досвід людей з різними соціальними історіями є одним з пріоритетних напрямів реформування освітніх систем. Стара парадигма освіти базується на принципах біологічного детермінізму, за яким ієрархічні відносини між расами/етнічностями у суспільстві пояснюються як біологічно обумовлені. Такий підхід потребує трансформації в освіті, оскільки знання, сформоване в межах традиційних академічних дисциплін, є неповним, частковим і деформованим, часто підтримує ідеї, які стереотипізують маргінальні групи і виправдовують їх субординоване становище. Освіта та освітня практика мають бути вільними від впливів соціальних стереотипів та етно-, андро-, гетеро-, антропоцентричних підходів до соціальних відносин.

Основні категорії мультикультурної освіти сприяють стимуляції такого наукового дискурсу, що приводить до деконструкції традиційних механізмів презентації гегемонічних соціальних груп, які позиціонують себе як нормативні. Впровадження таких змін в освітню епістемологію допомагає висвітлити і підняти нові питання, що приводять до більш повного розуміння світу, до змін у самосприйнятті, ціннісних орієнціях особистостей. З цих

позицій теоретичне обґрунтування та аналіз практичного досвіду формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР та України є своєчасним та актуальним.

Дисертаційна робота виконана згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Наукові основи і навчально-методичний супровід педагогічного процесу в закладах освіти; історико-педагогічний, компаративний та прогностичний аспекти» (державний реєстраційний номер № 0121U107474 від 22.01.2021 р.). Тема дослідження затверджена вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 5 від 24.06.2022 р.). Дисертаційну роботу виконано у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження.

У результаті проведеного дослідження дисертанткою: висвітлено стан наукової розробленості проблеми мультикультурної музичної освіти за науковими розвідками китайських та українських науковців; розкрито й зіставлено тлумачення китайськими й українськими науковцями ключових понять дослідження; визначено мультикультурне підґрунтя музичної освіти, яким є міжкультурна комунікація та діалог культур; проаналізовано й систематизовано теоретичні положення науковців щодо формування мультикультурної компетентності; визначено, що мультикультурна компетентність вчителя музичного мистецтва є інтегративним особистісним утворенням, що поєднує знання, уміння, цінності міжкультурної взаємодії, надає можливість відтворювати свою специфічну ідентичність через прослуховування, розучування та виконання музичних творів різних культур, передбачає готовність до міжкультурної комунікації та діалогу на основі визнання культурного різноманіття та плюралізму полікультурного суспільства. Показано, що мультикультурна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва складається з: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-змістового,

емоційно-діяльнісного, рефлексивно-особистісного компонентів. Зіставлено зміст, форми та методи формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у КНР та Україні. Показано, що формування мультикультурної компетентності учителів музичного мистецтва у КНР відбувається в освітньому процесі, у процесі дослідницької роботи та у результаті формування універсальних компетентностей; в університетах України формування мультикультурної компетентності учителів музичного мистецтва відбувається у трьох напрямках: навчання, виховання та інформаційно-просвітницька діяльність. Визначено перспективні напрями взаємного творчого використання узагальненого досвіду формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР у педагогічних університетах України.

Дістали подальшого розвитку педагогічні ідеї щодо змісту, форм, методів формування мультикультурної компетентності учителів музичного мистецтва.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, що сформульовані в дисертації.

Дисертаційне дослідження Чжоу Ілей має чітку логічну побудову (анотацій, вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків), що надає достатньо чітке уявлення про міру наукової новизни і ступінь вирішення завдань дослідження. Список використаних джерел складає 333 найменування, з них до наукового обігу введено значну кількість (95) невідомих та маловідомих праць китайських науковців.

У дисертації чітко визначено категоріальний апарат дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Чжоу Ілей у вступі обґрунтувала актуальність теми дослідження, визначила мету, об'єкт, предмет та завдання, окреслила методи дослідження та джерельну базу, визначила наукову новизну та практичну значущість роботи, навела відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів.

У першому розділі «ФОРМУВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УНІВЕРСИТЕТАХ КНР ТА УКРАЇНИ ЯК ТЕОРЕТИЧНА ПРОБЛЕМА» авторкою показано, що сучасні вчені визначають мультикультуралізм як ідеологію та соціальну умову, яка визнає цінність культурного розмаїття та важливість різноманітних культурних форм. Показано основні моделі мультикультуралізму (канадська, американська, німецька, австралійська та ін.) Проаналізовано позиції щодо мультикультурної освіти за документами міжнародних організацій. Визначено основні принципи та функції мультикультурної освіти.

У дисертації показано, що дослідження науковцями мультикультурного вектору музичної освіти КНР зосереджено у чотирьох напрямках: перший, розкриває концепції та принципи багатокультурної музичної освіти; другий – мультикультуралізм у музичній освіті країн Європи та США; третій – впровадження мультикультуралізму у музичну освіту КНР; четвертий – наслідування китайської народної музичної культури в музичній освіті КНР.

Цікавим та змістовним є визначення сучасного звучання понять «міжкультурна комунікація» і «міжкультурний діалог», які стають засобами реалізації полікультурної освітньої політики, що розширює та поглиблює межі мультикультуралізму, в тому числі в музичній освіті. Проаналізовано низку праць китайських дослідників педагогічного спрямування у яких представлено ідею діалогу європейської та китайської культур як комунікативного процесу. Доведено, що китайські та українські науковці з однакових позицій досліджують мультикультурне підґрунтя музичної освіти. Особливостями підходів китайських науковців до дослідження мультикультурного підґрунтя музичної освіти є такі позиції: основою музичної освіти має бути виховання культури поведінки та отримання досвіду; розширення культурного обміну, інтеграції в міжнародну музичну та культурну сім'ю та синхронізація темпу зі світовою музичною освітою; синтез класичних європейських музичних

традицій з китайською національною культурою і становлення на цій основі фахових засад музичної освіти.

Показано, що освітні орієнтири КНР кінця XX ст. були спрямовані на розробку професійних та універсальних компетентностей. Визначено, що професійна компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва у КНР поєднує декілька видів діяльності: на рівні реалізації діяльності – сукупність функцій, які реалізує фахівець; на рівні суб'єкта діяльності – володіння професійною кваліфікацією, досвідом; на особистісному рівні – сукупність індивідуальних якостей фахівця, які надають можливість реалізуватися у професійній діяльності.

Проаналізовано праці українських науковців з питань професійної компетентності вчителя музичного мистецтва та окремі компетентності (фахову, музично-виконавську, мистецьку, оркестрово-методичну та ін.). Визначено, що порівнюючи професійні компетенції вчителя музики з нормативними документами Міністерства освіти КНР, можна помітити єдність положень щодо підготовки сучасного вчителя музики. Показано, що мультикультурна компетентність вчителя музичного мистецтва є необхідною складовою його професійної компетентності та професійної діяльності у межах мультикультурної музичної освіти. Показано, що мультикультурна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва має таку структуру: мотиваційно-ціннісний; когнітивно-змістовий, емоційно-діяльнісний, рефлексивно-особистісний компоненти.

У другому розділі «ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УНІВЕРСИТЕТАХ КНР ТА УКРАЇНИ» проаналізовано Програму підготовки бакалаврів з музичного мистецтва (педагогічна освіта) у звичайних коледжах та університетах, освітню програму для викладачів музичного мистецтва Фудзійського класичного університету, педагогічного університету Яньтай, що показало, що підготовка вчителів музики (на рівні бакалавріату) включає обов'язкові дисципліни, дисципліни за вибором та дисципліни регіонального

компоненту у співвідношенні 52 – 39 – 9 %. Надано порівняльну таблицю співвіднесення кредитів дисциплін (обов'язкових, дисциплін за вибором та регіональних) у китайських університетах. Доведено, що співвідношення кредитів між обов'язковими, вибірковими та регіональними дисциплінами приблизно однакові. На формування мультикультурної компетентності вчителя музичного мистецтва спрямовані такі дисципліни: Гра на музичних інструментах (один вид китайських та іноземних музичних інструментів); Історія китайської музики та оцінка творів; Історія іноземної музики; Китайська народна музика; Зарубіжна народна музика; Історія музичної освіти в КНР та за кордоном; Порівняльна музична педагогіка в КНР та за кордоном; Етномузикологія; Вступ до традиційної китайської музики тощо.

Аналіз змісту, форм та методів формування мультикультурної компетентності учителів музичного мистецтва КНР та України показав, що програми китайських та українських університетів є порівняними. Особливостями формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у КНР вважаємо: глибокий аналіз міжнародного фону мультикультурної музичної освіти, вивчення актуальних наукових розробок у галузі філософії освіти, психології та педагогіки, передового світового досвіду; тенденція до зміни парадигми музичної освіти - подолання «дуалізму» та побудова «множинності»; впровадження принципу різноманітності у мультикультурну музичну освіту, що передбачає: збір народних музичних творів, публікацію книг та компакт-дисків; спрямування до конотації мультикультурної музичної освіти КНР до світової музичної освіти; проведення міжнародних симпозіумів з питань мультикультурної освіти із запрошенням всесвітньовідомих педагогів, музикантів, науковців.

Доведено, що формування мультикультурної компетентності учителів музичного мистецтва в КНР відбувається у процесі навчання та наукової діяльності та має ґрунтовне філософське підґрунтя. Універсальні компетентності надають можливість сформувати моральні якості, соціальну відповідальність, навички самоорганізації, що є одним із завдань виховання.

Що стосується України, то формування мультикультурної компетентності відбувається на трьох рівнях: навчальна діяльність, виховна та просвітницька. Доведено, що мультикультурна музична освіта зможе досягати своїх цілей шляхом інтеграції мультикультурного змісту в усі навчальні дисципліни протягом усього періоду навчання та на всіх рівнях освіти. Також, має бути реалізовано доступ студентів до матеріалів, які містять об'єктивну інформацію з історії та культури етнічних та релігійних груп тощо.

Показано, що у сучасній практиці факультетів мистецтв університетів України зберігаються компоненти технологій минулого, як у цілях і змісті освіти, так і в умовах її організації. Доведено, що використання практики формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР у педагогічних університетах України має відбуватися у таких напрямках: глибокого аналізу міжнародного фону мультикультурної музичної освіти; розробці потужного теоретичного обґрунтування, у межах якого пропонується змістове наповнення, інноваційні форми та методи навчання; розробки змістового наповнення дисциплін (підручників та посібників), що демонструють музичні твори різних культур, стилів, напрямів, епох.

Порушень принципів академічної доброчесності у дисертації не виявлено.

Мова і стиль дисертації. Дисертація написана державною мовою, грамотно. Отримані результати дослідження викладені у доступному для фахівців вигляді. Текст дисертації оформлений згідно з вимогами МОН України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Незважаючи на загальну позитивну оцінку дисертації хочемо зробити деякі зауваження та побажання, а саме:

1. Зазначимо, що деякі літературні джерела оформлені не за стандартами, прийнятими в українському науковому товаристві.

2. Бажано було б представити у додатках навчальні програми дисциплін, які забезпечують формування мультикультурної компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва.

3. На с. 98 зазначено, що «китайські та українські науковці з однакових позицій досліджують мультикультурне підґрунтя музичної освіти». Таке твердження є передчасним та потребує більш детального вивчення, особливо враховуючи дослідження останніх 5 років у КНР та Україні.

4. У параграфі 1.3. бажано було б більш чітко розділити компетентності, які визначають міжкультурний діалог та дескриптори, які його описують.

5. У роботі представлена структура мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва та її компоненти. На нашу думку, дисертаційне дослідження значно покращилося якщо б дисертант приділив більше уваги розкриттю цих компонентів у процесі формування мультикультурної компетентності в освітньому просторі КНР.

Зазначенні зауваження та побажання носять рекомендаційний характер та суттєво не впливають на якість виконання дисертаційного дослідження.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. враховуючи актуальність, новизну, завершеність, самостійність, вірогідність висновків і цілісність дисертації Чжоу ІЛЕЙ на тему «Формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР та України» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке виконано за актуальною темою з використанням адекватних методів наукового пошуку. Дисертація містить науково обґрунтовані результати, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, достатньо повно оприлюднені в наукових працях та свідчать про особистий внесок здобувача в науку. Робота відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від

п.10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022), а Чжоу ІЛЕЙ заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки

Харківський національний університет

імені В. Н. Каразіна

Олексій НАЛИВАЙКО

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ

В.О. Начальник відділу
кадрів

М. П. Мешенко

На електронний документ накладено: 1 (Один) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ІТТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №05/02/02-1424 від 05.04.2016;
Цілісність даних: не порушена;

Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: НАЛИВАЙКО ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ 3286105655;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 3286105655;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 248197DDFAB977E504000000BD9CE20015ACC603;
Видавець кваліфікованого сертифіката: АЦСК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису: 18:15 25.08.2023;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)